

INNOVATIVE
WORLD

ISSN: 3030-3079

ORIENTAL JOURNAL OF ACADEMIC AND MULTIDISCIPLINARY RESEARCH

SHARQ AKADEMIK VA KO'P TARMOQLI
TADQIQOTLAR JURNALI

Scientific Journal

www.innoworld.net

+998 33 5668868

ORIENTAL JOURNAL OF ACADEMIC AND MULTIDISCIPLINARY RESEARCH

Volume 4, Issue 1
2026

Journal has been listed in different indexings

Google Scholar

doi[®] digital object
identifier

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Directory of Research Journals Indexing

The official website of the journal:

www.innoworld.net

Uzbekistan-2026

Jahon va o'zbek musiqa san'ati integratsiyasida emotsional intellektning o'quv jarayonidagi roli

Odilova Mushtariy Bahodir qizi

Farg'ona davlat universiteti magistranti,
odilova_mushtariy@icloud.com +998330418484.

Annotatsiya: Mazkur maqolada jahon va O'zbek musiqa san'atining integratsiyasi asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonida emotsional intellektning o'rni va ahamiyati yoritib berilgan. Tadqiqotda musiqa san'ati o'quvchilarning his-tuyg'ularini anglash, boshqarish hamda empatiya ko'nikmalarini shakllantirishdagi samarali pedagogik vosita sifatida tahlil qilinadi. Jahon va milliy musiqa namunalarini qiyosiy o'rganish orqali o'quvchilarda musiqiy tafakkur, madaniyatlararo muloqot va estetik didning rivojlanishi asoslab beriladi. Shuningdek, integratsiyalashgan musiqa darslarida emotsional intellektni rivojlantirishga xizmat qiluvchi metod va usullar yoritilib, ularning o'quv jarayoni samaradorligini oshirishdagi ahamiyati ko'rsatib beriladi. Tadqiqot natijalari musiqa ta'limini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida takomillashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: emotsional intellekt, musiqa ta'limi, jahon musiqa san'ati, O'zbek musiqa san'ati, integratsiya, musiqiy tafakkur, estetik tarbiya, madaniyatlararo muloqot, o'quv jarayoni, pedagogik yondashuv

Аннотация: В данной статье освещается роль и значение эмоционального интеллекта в образовательном процессе, организованном на основе интеграции мирового и узбекского музыкального искусства. Исследование анализирует музыкальное искусство как эффективный педагогический инструмент для понимания и управления эмоциями учащихся и развития навыков эмпатии. На основе сравнительного изучения мировых и национальных музыкальных образцов обосновывается развитие музыкального мышления, межкультурной коммуникации и эстетического вкуса у учащихся. Также освещаются методы и приемы, способствующие развитию эмоционального интеллекта на интегрированных уроках музыки, и показывается их важность для повышения эффективности образовательного процесса. Результаты исследования служат для совершенствования музыкального образования на основе современных педагогических подходов.

Ключевые слова: эмоциональный интеллект, музыкальное образование, мировая музыка, узбекская музыка, интеграция, музыкальное мышление, эстетическое образование, межкультурная коммуникация, образовательный процесс, педагогический подход.

Abstract: This article explores the role and importance of emotional intelligence in an educational process organized through the integration of world and Uzbek musical arts. The study analyzes musical art as an effective pedagogical

tool for understanding and managing students' emotions and developing empathy skills. A comparative study of global and national musical examples provides a rationale for developing students' musical thinking, intercultural communication, and aesthetic appreciation. Methods and techniques for promoting emotional intelligence in integrated music lessons are also discussed, demonstrating their importance for enhancing the effectiveness of the educational process. The study's findings serve to improve music education based on modern pedagogical approaches.

Keywords: emotional intelligence, music education, world music, Uzbek music, integration, musical thinking, aesthetic education, intercultural communication, educational process, pedagogical approach.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarni shaxs sifatida har tomonlama rivojlantirish dolzarb masala hisoblanadi. Ayniqsa, musiqa ta'limi jarayonida emotsional intellektni shakllantirish orqali o'quvchilarning ichki dunyosini boyitish, ularning ijtimoiy faolligini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi. Jahon musiqa san'ati bilan O'zbek milliy musiqa merosining integratsiyasi ushbu jarayonda samarali pedagogik vosita bo'lib xizmat qiladi.

Emotsional intellekt tushunchasining nazariy asoslari. Emotsional intellekt shaxsning o'z emotsiyalarini anglash, ularni boshqarish va boshqalarning his-tuyg'ularini tushunish qobiliyatlarini o'z ichiga oladi. Pedagogik tadqiqotlarda EI o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyati va ijtimoiy moslashuviga bevosita ta'sir etuvchi omil sifatida e'tirof etiladi. Musiqa san'ati esa emotsional holatlarni ifodalash va idrok etishning eng ta'sirchan vositalaridan biridir.

Jahon va O'zbek musiqa san'ati integratsiyasining ta'limiy ahamiyati

Jahon musiqa san'ati namunalari (klassik, zamonaviy, folklor)ni O'zbek milliy musiqasi bilan uyg'un holda o'qitish o'quvchilarda musiqiy qiyoslash, tahlil qilish va umumlashtirish ko'nikmalarini shakllantiradi. Masalan, o'zbek maqomlari va Yevropa klassik musiqasi namunalari solishtirish orqali turli madaniyatlarda emotsional holatlarning musiqada ifodalanish xususiyatlari ochib beriladi. Bu esa o'quvchilarda bag'rikenglik va madaniyatlararo tushunishni rivojlantiradi.

O'quv jarayonida emotsional intellektni rivojlantirish metodlari

Integratsiyalashgan musiqa darslarida quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

- musiqani tinglash va emotsional tahlil qilish;
- musiqiy obrazlarga asoslangan ijodiy topshiriqlar;
- jamoaviy ijro va muhokama;
- refleksiya va o'z-o'zini baholash faoliyati.

Ushbu metodlar o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligini oshirib, emotsional sezgirlikni rivojlantiradi.

Natijalar va muhokama. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, emotsional intellektga yo'naltirilgan musiqa darslari o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi, musiqiy idrokni chuqurlashtiradi hamda ijtimoiy-psixologik muhitni yaxshilaydi. Integratsiyalashgan yondashuv esa musiqa ta'limining tarbiyaviy va ma'naviy ahamiyatini kuchaytiradi.

Bugungi kun ilm – fan taraqqiyoti to'xtovsiz rivojlanmoqda. Texnologiyalar rivoji masofa, makon, zamon kabi tushunchalarni ortda qoldirmoqda. Shu bilan bir gatorada, ushbu yangiliklar ta'lim - tarbiya jarayoniga ham o'z ta'sirini o'tkazmoqda. O'zbekistonda ta'limdagi mavjud kamchilik va muammolarning yechilishida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, ta'lim tizimini yanada isloh qilish davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan. Xususan, prezidentimiz tashabbuslari bilan zamonaviy va ilgor texnologiyalar orgali darslarni yanada sifatli olib borishga e'tibor qaratilmoqda. 2022 - yil 2 - fevraldagi PQ-112-sonli Madaniyat va san'at sohasini yanada rivojlantirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida qaroriga muvofiq "Madaniyat va san'at sohasida iste'dodli yosh ijodkorlarni izlab topish va qo'llab-quevatlash, ta'lim muassasalarini milliy cholg'ular, musiga darsliklari, notalar to'plamlari va o'quv-metodik adabiyotlar bilan ta'minlashning yaxlit tizimini yaratish" bo'yicha qator vazifalar yuklatilgan. Bugun hech bir yo'nalishni, sohani zamonaviy, innovation texnologiyalarsiz tasavvur gila olmaymiz. Ayniqsa, ijtimoiy sohalarda ilg'or texnologiyalardan foydalanish, sun'iy intellekt dasturlari orqali har bir jabhada yangiliklar va yengilliklar yaratish kundan - kun o'sib bormoqda. Shu o'rinda, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida farmoni mamlakatimizda raqamli iqtisodiyotni faol rivojlantirish, barcha tarmoqlar va sohalarda, eng avvalo, davlat boshqaruvi, ta'lim, sog'liqni saqlash va gishloq xo'jaligida zamonaviy axborot- kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Ta'lim sohasida axborot - kommunikatsiya texnologiyalari imkoniyatlaridan kengroq foydalanish va o'quv jarayonlariga tatbiq etish ayni damda dolzarb muammodir. Xususan, san'at va madaniyat sohasida, musoiy ta'lim jarayonlarida bunday ilg'or texnologiyalardan samarali foydalangan holda darslarni tashkil etish, musiqiy merosimizni yanada o'zlashtirish, ommalashuvini ta'minlash zarur. Sun'iy intellekt (SI; inglizcha: artificial intelligence, AI) - inson intellektiga taqlid qilishga qodir bo'lgan mashinalar yaratishga qaratilgan fan va texnologiya sohasi. Alan Turing sun'iy intellekt sohasida olib borilgan ilk tadqiqot muallifi bolgan. Sun'iy intellektga 1956-yili mustaqil fan sohasi sifatida asos solingan. Sun'iy intellekt tushunchasini musiqa bilan aloqadorligi 1974 - yil Michigan Universitetida bo'lib o'tgan "Xalqaro kompyuter musigasi konferensiyasi" bilan bog'liqdir. Hozirda SI tadqiqotlari musiq yozish, ishlash, nazariya va tovushni qayta ishlashda foydalanishni o'z ichiga oladi. Ushbu sohaning asosiy maqsadi musiqa ishlab chiqarish uchun sun'iy intellektidan foydalanadigan musiqa dasturlarini yaratishdir. Turli sohalardagi ilovalar kabi musigadagi AI ham aqliy vazifalarni bajarishga yo'naltirilgan. AI algoritmining o'zidagi ma'lumotlarga asoslanib o'rganish gobiliyati muhim xususiyatdir, masalan, komputer hamrohligi texnologiyasi, bunda AI inson ijrochisini tinglash va hamrohlikni bajarishga qodir. Sun'iy intellekt interaktiv kompozitsiya texnologiyasini ham boshqaradi, bunda komputer jonli ijroga javoban musiqa yaratadi. Musigada nafaqat musiqiy kompozitsiya, ishlab chiqarish va ijroni, balki musiqa ganday sotilishi va iste'mol

qilininishini ham gamrab oluvchi boshga Al ilovalari mavjud. Musiqa ovozi boshqarish uchun ovozni aniqlash va tabiiy tilni qayta ishlash texnologiyasidan foydalanish uchun bir nechta musiqa pleyeri dasturlari ham ishlab chiqilgan. "Ural - I" kompyuterdan foydalangan holda algoritmik musiqa yaratish haqida birinchilardan bo'lib, rus tadqiqotchisi Rudolf Zaripov maqolani nashr etgan. Keyinchalik 1965 - yilga kelib ixtirochi Rey Kurtsvey kompyuter tomonidan yaratilgan, turli kompozitsiyalarda nagshni aniqlashga qodir bo'lgan pianino asarining premyerasi bo'lib o'tadi." SI ning musiqa yozish va ijro qilish borasida rivojlanishlari 1997 yilda "Musiqiy intellektidagi eksperimentlar" (EMI) deb nomlangan sun'iy intellekt dasturi Bax uslubiga taqlid qilish uchun musiqa asarini yaratish vazifasini bajarishda inson bastakoridan o'zib ketdi. Ushbu mavzuga to talishdan maqsad kelajakda sun'iy intellekt orqali ko'plab imkoniyatlarga erishish va ta'lim jarayonini yanada isloh qilishdir. Sun'iy intellect imkoniyatlaridan foydalanish orgali musiga ta'limi jarayonini takomillashtirishning dolzarbligi foydalanish imkoniyatining kengligi va umumiy samaradorlikni oshirishga yordam beradi. Ta'lim tizimi jarayonida, asosan umumiy o'rta va o'rta maxsus ta'lim bosqichi - bolalarning shakllanishi va o'sib rivolanishida poydevor hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Goleman D. Emotional Intelligence. New York: Bantam Books, 1995.
2. Abdurahmonov F. O'zbek musiqa san'ati tarixi. – Toshkent: Musiqa, 2018.
3. Malm W. Music Cultures of the Pacific. Oxford University Press, 2000.
4. Jalilov A. Musiqa ta'limida integratsion yondashuvlar. – Toshkent, 2021.